

Bölüm 12

ENGELLİ ÇOCUKLARDA AĞIZ VE DİŞ SAĞLIĞI

Ebru DELİKAN¹

Giriş

Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü'ne göre (OECD) Avrupa Birliği dünya nüfusunun yaklaşık %15'i engelli bireylerden oluşmaktadır. 2002 yılında ülkemizde devlet istatistik enstitüsü tarafından yapılan Türkiye Engelliler Araştırmasının sonuçlarına bakıldığında engelli nüfus oranının % 12, 29 (yaklaşık 8,5 milyon kişi) olduğu görülmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün (World Health Organisation, WHO) tanımladığı üzere insanların çoğu hayatının bir döneminde geçici veya kalıcı bir yetersizlik yaşayabilmekte ve yaşadıkları süre içerisinde fonksiyonlarında giderek artan zorluklarla karşılaşabilmektedir. Bunun yanı sıra tıpta ve medikal yaklaşımlarda görülen hızlı ilerlemeler ile insan ömrünün uzaması, engelli nüfus sayısının giderek artacağını göstermektedir (Sancaklı, 2009).

1980 yılında WHO tarafından engellilik kavramı; Bozukluk (impairments), Engellilik (disabilities) ve Handikap (ICIDH) olarak üç gruba ayrılmıştır ve bu terimler

- Bozukluk (impairment): Beden yapısı ve fonksiyonların anormalliği veya kaybı.
- Engellilik (disability): Bir insan için normal sınırlarda sayılan bir aktivitenin yapılmasında gözlenen kabiliyet yoksunluğu veya bir bozukluktan kaynaklanan kısıtlama.
- Handikap: Bir birey için normal sayılan hareket ve davranış tarzının bir bozukluk veya yetersizlik yüzünden kısıtlanması şeklinde tanımlanmaktadır.

Ağız diş sağlığı sorunları dünyanın birçok ülkesinde en büyük problemlerden biridir. Diş çürüğünde başlıca etken dental plak olsa da; yaş, cinsiyet, ırk, alışkanlıklar, fiziksel, sistemik, mental, sosyoekonomik ve kültürel durumlar da çürük oluşumunda etkili olan faktörlerdendir (Kallestal, Matsson, & Holm, 1990). Engelli çocuklarda engeli dışında pek çok genel sağlık problemine rastlanmakla beraber genel olarak ağız sağlığı düzeyleri de oldukça düşüktür (Thyen, Sperner, Morfeld, Meyer, & Ravens-Sieberer, 2003; Waldman, Swerdloff, & Perlman, 1999). Çocukla sınırlı iletişim ya da hiç iletişim kurulamaması ağız bakımında zorluklar yaşanmasına neden olmaktadır (Juhn, 2000). Engelli çocuk ağzında oluşan problemlerin farkına varmayabilir veya fark etse bile bunu çevresine ifade edemeyebilir. Aileler yeterin-

¹Dr. Öğr. Üyesi, Mersin Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, e.delikan@gmail.com

Kaynakça

- Anderson, M. H., Bales, D. J., & Omnell, K. A. (1993). Modern management of dental caries: the cutting edge is not the dental bur. *J Am Dent Assoc*, 124(6), 36-44.
- Arends, J., & van der Zee, Y. (1990). Fluoride uptake in bovine enamel and dentin from a fluoride-releasing composite resin. *Quintessence Int*, 21(7), 541-544.
- Berger, E. N. (1978). Attitudes and preventive dental health behaviour in children with congenital cardiac disease. *Aust Dent J*, 23(1), 87-90.
- Brock, D. W. (1994). Good decisionmaking for incompetent patients. *Hastings Cent Rep*, 24(6), S8-11.
- Cutress, T. W. (1971). Dental caries in trisomy 21. *Arch Oral Biol*, 16(11), 1329-1344.
- Çokpekin F, K. y. G., Başak F, Akbulut E, Altun C. (2003). Engelliler okuluna devam eden çocukların ağız diş sağlığı yönünden değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 45(3), 228-232.
- Dentistry, A. A. o. P. (2004). Clinical guideline on pediatric restorative dentistry. *Pediatric Dentistry*, 26, 106-114.
- Finder, R. L. (2003). The art and science of office-based anesthesia in dentistry: a 150-year history. *Int Anesthesiol Clin*, 41(3), 1-12.
- Göran Koch, S. P. (2009). *Pediatric Dentistry*: Wiley- Blackwell.
- Juhn, H. N. (2000). *Disability and Oral Care*: FDI World Dental Press
- Kallestal, C., Matsson, L., & Holm, A. K. (1990). Periodontal conditions in a group of Swedish adolescents. (I). A descriptive epidemiologic study. *J Clin Periodontol*, 17(9), 601-608.
- Kargul, B., Caglar, E., & Tanboga, I. (2003). History of water fluoridation. *J Clin Pediatr Dent*, 27(3), 213-217.
- Kawai, K., Heaven, T. J., & Retief, D. H. (1997). In vitro dentine fluoride uptake from three fluoride-containing composites and their acid resistance. *J Dent*, 25(3-4), 291-296.
- Keçeci, A. D., Özdemir, F. (2005). Ağız kuruluğunun etyolojisi ve tedavisinde günümüzdeki yaklaşım. *S.D.Ü. Tıp Fak. Derg.*, 12(4), 58-67.
- Murray, J. J. (1993). General anesthesia and children's dental health: present trends and future needs. *Anesth Pain Control Dent*, 2(4), 209-216.
- Nunn, J. H., Gordon, P. H., & Carmichael, C. L. (1993). Dental disease and current treatment needs in a group of physically handicapped children. *Community Dent Health*, 10(4), 389-396.
- O'Mullane, D. M. (1994). Systemic fluorides. *Adv Dent Res*, 8(2), 181-184. doi:10.1177/08959374940080020801
- Okano, M., Nomura, M., Hata, S., Okada, N., Sato, K., Kitano, Y., . . . Aoki, T. (1989). Anaphylactic symptoms due to chlorhexidine gluconate. *Arch Dermatol*, 125(1), 50-52.
- Oktay, İ. (1998). Koruyucu Uygulamaların ve Tıbbi Yaklaşımın Dişhekimliği Pratiğindeki Yeri. *Türk Dişhekimleri Birliği Dergisi*, 44(özel), 4-8.
- Pollard, M. A. (1995). Potential cariogenicity of starches and fruits as assessed by the plaque-sampling method and an intraoral cariogenicity test. *Caries Res*, 29(1), 68-74. doi:10.1159/000262043
- Reynolds, E. C., Riley, P. F., & Adamson, N. J. (1994). A selective precipitation purification procedure for multiple phosphoseryl-containing peptides and methods for their identification. *Anal Biochem*, 217(2), 277-284. doi:10.1006/abio.1994.1119
- Rose, R. K. (2000). Effects of an anticariogenic casein phosphopeptide on calcium diffusion in streptococcal model dental plaques. *Arch Oral Biol*, 45(7), 569-575.
- Sancaklı, H. Ş. (2009). Özel Bakım İhtiyacı Olan Bireylede Ağız Diş Sağlığı Uygulamaları. İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi, 43(1-2), 39-43.
- Sarı, Y. (2010). Zihinsel yetersiz bireylerin sağlık sorunları. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 9(2), 145-150.
- Scheifele, E., Studen-Pavlovich, D., & Markovic, N. (2002). Practitioner's guide to fluoride. *Dent Clin North Am*, 46(4), 831-846, xi.
- Thyen, U., Sperner, J., Morfeld, M., Meyer, C., & Ravens-Sieberer, U. (2003). Unmet health care needs and impact on families with children with disabilities in Germany. *Ambul Pediatr*, 3(2), 74-81.
- van Grunsven, M. F., & Koelen, M. A. (1990). [Psycho-social aspects of dental care for the handicapped. An investigation into dental care for handicapped children living at home]. *Ned Tijdschr Tandheelkd*, 97(11), 448-451.
- Waldman, H. B., Swerdloff, M., & Perlman, S. P. (1999). Children with disabilities: more than ju